

शुभाशंसनम्

परमानन्दकरोऽयम् अवसरोऽस्मत्कृते यद्य 'वाङ्मयम्' नाम संस्कृतविभागीयम् ई -वार्तापत्रं भवतां समक्षमुपस्थाप्यते। इदं हि न केवलं संस्कृतविभागेनानुष्ठीयमानानां कार्यक्रमाणां दिग्दर्शनम् अपि तु भारतीयप्राचीनज्ञानेन सह वर्तमानस्य नवीनस्य अंतर्जालमाध्यमस्य सहयोगस्यापि निदर्शनम्। अन्यच्च सेतुबन्धेदं प्राक्तनाद्यतनछात्राणाम्।सानन्दं च सभाजयामि विभागीयछात्रवर्गम् यतो हि ममापि संस्कृताध्ययनस्य प्रारम्भः अत्रैव सम्बभूव।अस्यामाधारभूमौ प्रतिष्ठिता लब्धस्वर्णपदका प्रशासनिकसेवायां साफल्यञ्च सम्प्राप्ता। आशंस्ये पत्रस्यास्य भवतीनाञ्च प्रगतिःसदासाफल्यम्। साशीर्वादम्।

उमा महाचार्य

उमा भट्टाचार्य

प्रबन्धिका

वसन्त कन्या महाविद्यालयः

प्राक्कथनम्

संस्कृतभाषा विश्वस्य सर्वासु भाषासु प्राचीनतमा । इयं व्याकरणस्य वाक्यविन्यासस्य चातिविकसिताप्रणालीभूषिता सर्वोत्तमसाहित्यसंयुक्ता चास्ति । संस्कृतभाषायाः उपयोगिता एतस्मात् कारणाद् वर्तते यद् एषैव सा भाषाऽस्ति यतः सर्वासां भारतीयानाम् आर्यभाषाणाम् उत्पत्तिर्बभूव । सर्वासामेतासां भाषाणाम् इयं जननी । सर्वभाषाणां मूलरूपज्ञानाय एतस्या आवश्यकता भवति । प्राचीने समये एषैव भाषा सर्वसाधारणा आसीत् , सर्वे जनाः संस्कृतभाषाम् एव वदन्ति स्म । अतः ईसवीयसंवत्सरात्पूर्वं प्रायः समग्रमपि साहित्यं संस्कृतभाषायामेव उपलभ्यते । संस्कृतभाषायाः सर्वे जनाः प्रयोगं कुर्वन्ति स्म , इति तु निरुक्तमहाभाष्यादिग्रन्थेभ्यः सर्वथा सिद्धमेव । आधुनिकं भाषाविज्ञानमपि एतदेव सनिश्चयं प्रमाणयति । यद्यपि अद्यत्वे कालवेगात् आधुनिकाः प्रान्तीयाः भाषाः प्रचलिताः तथापि संस्कृतस्य महत्त्वं सर्वथा वर्तमानम् । संस्कृतमेव आधारभूतं भारतीयैकतायाः यादृशीयं भाषा अद्यास्ति आसहस्रवर्षात् तादृशी एव । यतो हि इयं पूर्णतः विज्ञानसम्भ्रमता तर्कपूर्णा सुव्यवस्थिता च । इयं संगणकयन्त्राय च भृशम् उपयोगिनी संरक्षिका च भारतीयगौरवस्य । अतएव वसन्त कन्या महाविद्यालयीयः संस्कृतविभागोऽपि सततं संस्कृतस्य संरक्षणाय प्रचाराय प्रसाराय च नितरं प्रयतते । तस्य निदर्शनरूपम् एतद् वार्तापत्रं 'वाङ्मयम्' सर्वेषां समक्षं समुपस्थाप्यते । एतद् महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागस्य संस्कृतमातृमण्डलस्य च भवतु दिग्दर्शिका यशःपताका ।

रचना श्रीवास्तव

प्रो.रचना श्रीवास्तव

प्राचार्या

वसन्त कन्या महाविद्यालयः

आत्मनैवेद्यम्

देवभाषायाः पीयूषवर्षया अनुप्राणितं मे मानसं तद्गतां सरसतां सहजताम् अग्रेसरुं सदैव समुत्सुकम् । फलतःअधीतीनां शिक्षा- परीक्षयोः मध्यमणिरूपेण संस्कृत -मातृ- मण्डलम् इति मन्चमाध्यमेन सम्भाषणकौशलं सांस्कृतिकं प्रबोधं च जागरयितुं आचतुर्दशकात् सततं प्रयतमाना स्मःसुरभारतीसमुपासकाःवयम् संस्कृतानुरागिणी महीयसी एनी वेसेण्टमहाभागायाः हार्दमाशयम् अनुभवता वसन्त कन्या महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागेन संस्कृत -मातृ- मण्डलेन सह एकतः पाठ्यक्रमस्य अध्ययनाऽध्यापनम् अपरत्र च भाषा -भाषिणी - वाग्वर्धिनी प्रतिभा विकाशिता । फलतःवाग्देवताया विषयिणी- अन्तर्विषयिणी- बौद्धिकी सांस्कृतिकी च या समर्चा जाता , प्रतिसत्रं तस्याः प्रकाशनम् अपि विहितम् ।

अये! साम्प्रतं तु आधुनिकतकनीकिरीत्या ह्यालोकवर्त्मनि स्वं कमनीयं पदाम्बुजं विदधाति तावद् मञ्जुमञ्जीरशिञ्जिनी देववाणी । विगतानि पञ्चवर्षाणि यानि कार्यजातानि सम्पादितानि तेषां समेषां प्रतिबिम्बनं प्रकाशपर्वरूपेण विधीयते इति शृण्वती प्रकामं पुलकाऽन्विताऽस्मि । अस्मिन् सन्दर्भे पवित्रतमस्याऽस्य प्रकल्पस्य कृते सर्वानपि पुरोधसः वारं वारं संवर्धयेऽनेकैराशीर्वचोभिर् आह्लादयामि चाऽत्मीयाऽऽलिङ्गनेन ।

आचार्या कमला पाण्डेया

अध्यक्षाचरः, संस्कृतविभागः

वसन्त कन्या महाविद्यालय :

सम्पादकीयम्

वाङ्मयम् नाम संस्कृतविभागीयम् ई-वार्तापत्रम् । अस्मिन् समये महाविद्यालयस्य विभिन्नेषु विभागेषु अनेका ई-पत्रिकाः प्रकाश्यन्ते । 'वाङ्मयम्' तासामन्यतममपि अनन्यस्वरूपम् । यतो हि एतद् संस्कृतविभागस्य सकलकलापस्य सूत्ररूपेण प्रदर्शकम् । भारतीयज्ञानपरम्परायाः पुनः स्थापनाय शिक्षाविशेषज्ञैर्यथाव विचिन्त्यते अस्माकं संस्कृतविभागेन तादृशं बहुवर्षपूर्वमेव विचिन्तितम् । दशकत्रयपूर्वं संस्थाप्य संस्कृतमातृमण्डलेन भारतीयज्ञान परम्परायाः प्रसाराय संस्कृतस्य प्रचाराय च यद् यद् प्रयतितम् तद् तदेकस्मिन् अङ्के दर्शयितुमशक्यत्वात् अस्मिन् अङ्के विगतपञ्चवर्षीया एव वार्ताः अत्र सन्निविष्टाः । एतद्वार्तापत्रम् सर्वेषां सुग्राह्यं भवेत्वेद् अस्माकं प्रयत्नः सफलः भूयाद् इति ।

डॉ.शान्ता चटर्जी

अध्यक्षा

संस्कृतविभागः

सहयोगः - डॉ.मञ्जु कुमारी, सहायक आचार्या

अर्चना विश्वकर्मा, मधु मिश्रा

(स्नातकोत्तरद्वितीयवर्षम्)

आवरणपृष्ठम् - सुश्री सुधा चौबे

शैक्षणिकसत्रम् 2019 - 20

वाग्वर्धिनीसभा (13.09.19-23.09.19)

उद्देश्यम् -उच्चारणपरिष्काराय अभिव्यक्तिकौशलञ्च वर्धयितुम् ।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः छात्राः ।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा - डॉ.कमला पाण्डेया

मुख्यातिथिः - श्रीमती जयश्री शुक्ला

समुपस्थितोऽध्यापकगणः - डॉ.शान्ता चटर्जी डॉ.स्वर वंदना शर्मा डॉ. मंजूकुमारी,डॉ. दीपमाला च ।

छन्दोगानकार्यशाला (10.01.20-29.01.20)

उद्देश्यम् - संस्कृतहिन्दीभाषयोःविविधछन्दसाम् उच्चारणपरिचय ।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

अध्यक्षा संस्कृतमातृमण्डलस्य - डॉ. कमला पाण्डेया

समुपस्थिता अतिथय- डॉ. हेमा कृष्णन् ,अध्यक्षवरः,वसन्त महिला महाविद्यालयः,राजघट्टम् डॉ. विकास दीक्षित, शास्त्रार्थ महाविद्यालय, वाराणसी

समुपस्थितम् अध्यापकवृन्दम् - डॉ.शान्ता चटर्जी डॉ.कुमुद रंजनः डॉ .स्वर वंदना शर्मा डॉ .आशा यादवः डॉ.मीनूपाठकः डॉ.सपनाभूषणः डॉ. मंजू कुमारी डॉ. दीपमाला च ।

वसन्त कन्या महाविद्यालय कच्छा,वाराणसी
(Admitted to the privileges of Banaras Hindu University)

Institution Accredited 'A' by NAAC
छन्दोगानकार्यशाला (10.01.20-29.01.20)

दिनांक - 29.01.20
समय - अपराह्न 2 वजे

समापन सत्र

मुख्यातिथि

डॉ.शान्ता चटर्जी
अध्यक्षा
संस्कृतविभाग

आचार्यी कमला पाण्डेया
अध्यक्षा
संस्कृतमातृमण्डलम्

डॉ.विकास दीक्षित
अध्यक्ष, शास्त्रार्थमहाविद्यालय च
वाराणसी

आयोजक — संस्कृतमातृमण्डलम्
संस्कृतविभाग

वाग्वर्धिनीसभा

विशिष्टं व्याख्यानम्(13.02.20)

विषयः - वेदान्तदर्शनम्।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः छात्राः।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

विशिष्टवक्ता - आचार्या डॉ. कमला पांडेया, अध्यक्ष, संस्कृतमातृमंडलम्

समुपस्थितोऽध्यापकगणः - डॉ. शान्ता चटर्जी डॉ. स्वर वंदना शर्मा डॉ. मंजू कुमारी, डॉ. दीपमाला च

वसन्त कन्या महाविद्यालय कमच्छा, वाराणसी
(भारतीय शाखा, थियोसॉफिकल सोसाइटी की इकाई)
(Admitted to the privileges of Banaras Hindu University)
Institution Accredited 'A' by NAAC

संस्कृतविभाग :

शैक्षणिकवर्षम् - 20109-20

विशिष्ट व्याख्यानम्(04.06.20)

विषयः - सांख्यदर्शन में प्रमाणमीमांसा

उद्देश्यम् - सांख्यदर्शनानुसारेण प्रमाणपरिचयः।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

अध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

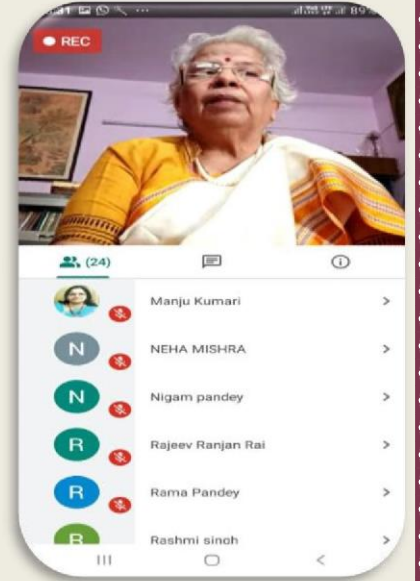
विशिष्टवक्ता - डॉ. कमला पाण्डेया, संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्ष

विशिष्ट व्याख्यान
विषय - सांख्यदर्शन में प्रमाणमीमांसा
वक्ता- डॉ० कमला पाण्डेय
पूर्व अध्यक्ष, संस्कृत विभाग
वसन्त कन्या महाविद्यालय

दिनांक- 04.06.2020, समय-04:00 अपराह्न

Meeting URL: <https://meet.google.com/zbd-nfci-tfa>
Phone: +1 413-327-0242 PIN: 694 060 068#

आयोजक
संस्कृत विभाग
वसन्त कन्या महाविद्यालय, कमच्छा, वाराणसी
221010

"संस्कृतमातृमण्डलम्" यूट्यूब
धारावाहिन्याः समुद्घाटनम्

https://youtu.be/G8_dQ1bWYt0?si=XSnbJ8YVK6BJqt_3

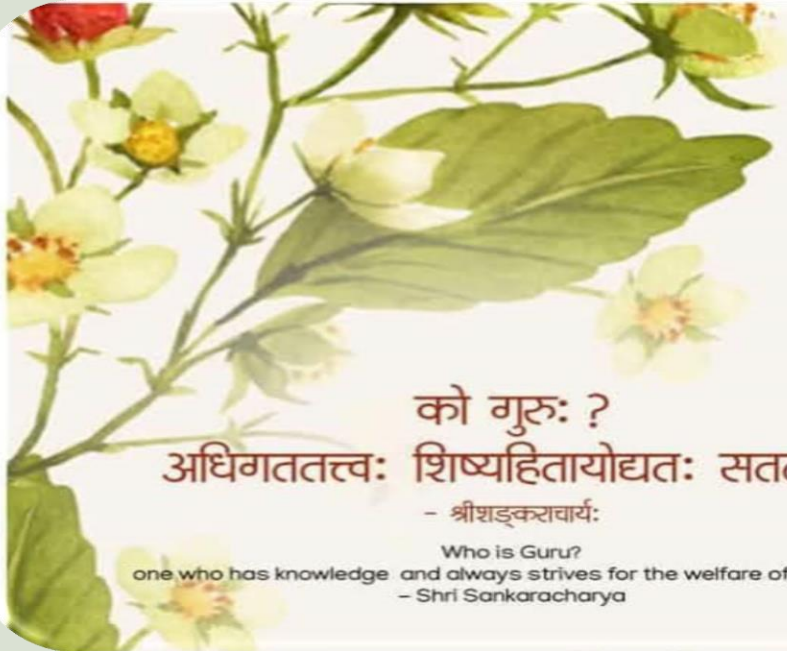
संस्कृत- मातृमण्डलम् परिचय | सरल संस्कृत
| गङ्गारत्न आचार्या कमला पाण्डेय | संस्कृत- ...
संस्कृत- मातृमण्डलम्, वाराणसी। स्थापित १.८.१९९१...
youtu.be

https://youtu.be/G8_dQ1bWYt0?si=XK7qYg93oqLYaTfb 17:28 ✓

कोरोनाकाले अभिनवा आन्तर्जालिक्यःप्रवृत्तयः

शैक्षणिकसत्रम्
2020 -21

को गुरुः ?
अधिगततत्त्वः शिष्यहितायोद्यतः सततम्।

- श्रीशङ्कराचार्यः

Who is Guru?
one who has knowledge and always strives for the welfare of disciples
- Shri Sankaracharya

संस्कृतमातृमण्डलम् आचार्य वासुदेव द्विवेदी स्मृति समिति इत्यनयोः
संयुक्ततत्त्वावधाने आयोजितम्

आचार्य वायुनन्दन पाण्डेय स्मृति व्याख्यानम्(30.08.20)

विषय - काव्यशास्त्रम्

प्राचार्या -प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा- डॉ.शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षीया - डॉ.कमला पाण्डेया

समुपस्थिता अतिथयः - प्रो. रहस बिहारी द्विवेदी,रानी दुर्गावती विश्वविद्यालयः ,जबलपुरम्, मध्य प्रदेशः,
प्रो. राजीव रञ्जन सिंहः संपूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, श्री वाचस्पतिः मिश्रः, अध्यक्षः, उत्तरप्रदेश
संस्कृतसंस्थानम्, डॉ.निरञ्जनमिश्रः ,आचार्यः,हरिद्वारम्,प्रो.कृष्णकान्तशर्मा,पूर्वसङ्कायप्रमुखः,
सं.वि.ध.वि.स.का.हि.वि.वि.,श्री शरदिन्दु कुमार तिवारी,सह आचार्यः, संस्कृतविभागः,कलासङ्कायः, श्री
अरविन्द कुमार तिवारी, बागपतम् ।

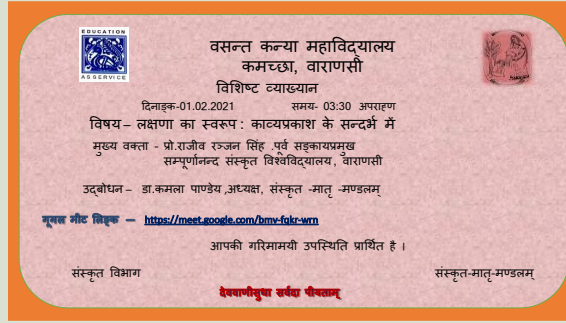
विशिष्टं व्याख्यानम् (01.02.21)

विषयः - लक्षणा का स्वरूप : काव्यप्रकाश के सन्दर्भ में

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

अध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

विशिष्टवक्ता - मुख्य वक्ता - प्रो.राजीव रञ्जन सिंह ,पूर्व सङ्कायप्रमुख:सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय:, वाराणसी

ई - संस्कृतसम्भाषणशिविरशृङ्खला

उद्देश्यम् - संस्कृतसम्भाषणे निपुणतां प्राप्तुम् ।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

अध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा - डॉ. कमला पाण्डेय

प्रशिक्षिकाः- डॉ.शान्ता चटर्जी डॉ.मञ्जु कुमारी डॉ.दीपमाला च ।

छन्दोविन्यासकार्यशाला (15.06.21-24.06.21)

उद्देश्यम् - संस्कृतछन्दसां संरचनात्मकपरिचयः।

लक्ष्यसमवायः - महाविद्यालयस्य स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव ।

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी ।

अध्यक्षा संस्कृतमातृमण्डलम् - डॉ. कमला पाण्डेया

प्रशिक्षिका :- डॉ. शान्ता चटर्जी , डॉ. मंजू कुमारी ।

वाग्वर्धिनी सभा (30.06.21)

लक्ष्यसमवायः - स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः ।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव ।

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी ।

समुपस्थिता अध्यापिकाः - डॉ. मंजू कुमारी, डॉ. दीपमाला ।

शैक्षणिकसत्रम्

2021 -22

विषय - काव्यशास्त्र में अलङ्कार विमर्श

उद्देश्यम्- काव्यसौन्दर्यवर्धकस्य अलङ्कारतत्त्वस्य स्वरूपमहत्त्वयोः परिचयः।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः ।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव ।

विभागाध्यक्षा -डॉ.शान्ता चटर्जी ।

अध्यक्षा संस्कृतमातृमण्डलस्य - डॉ. कमला पाण्डेया ।

वसन्त कन्या महाविद्यालय, कमच्छा, वाराणसी
नैकं द्वाया ए श्रेणी प्राप्त
काशी हिन्दू विश्वविद्यालय से सम्बद्ध

विशिष्ट व्याख्यान (तरङ्गक)
दिनाङ्क - 27.08.2021 समय - 03:30 अपराह्ण
विषय - काव्यशास्त्र में अलङ्कार विमर्श

वक्ता— प्रो.राजीवरञ्जन सिंह
पूर्वसङ्कायप्रमुख, श्रमणविद्या सङ्काय
सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी
आयोजक

संस्कृत विभाग एवं संस्कृतमातृमण्डलम्

संस्कृतविभागः, वसन्त कन्या महाविद्यालयस्य

एवञ्च

संस्कृतविभागः, वसन्तमहिलामहाविद्यालयःइत्यनयोः

संयुक्त तत्त्वावधाने आयोजिता

अन्तर्जालीया वाग्वार्धिनी सभा (29.09.2021)

उद्देश्यम् - संस्कृतभाषया अभिव्यक्तिकलां सम्वर्धयितुम् ।

लक्ष्यसमवायः - स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः ।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षीया - डॉ. कमला पाण्डेया

अन्तर्जालीया
संस्कृतवाग्वार्धिनीसभा उद्घाटन समारोह

दिनांक - 29.09.21 समक - अपराहण चार बजे

मुख्य अतिथि
डॉ. बृहस्पति भट्टाचार्य

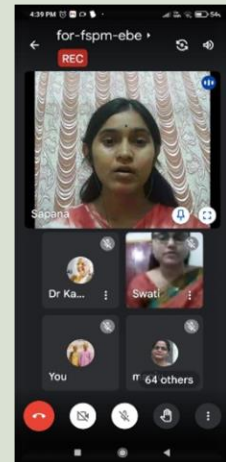
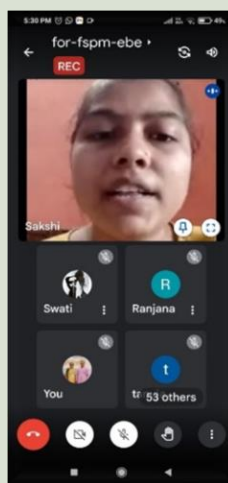
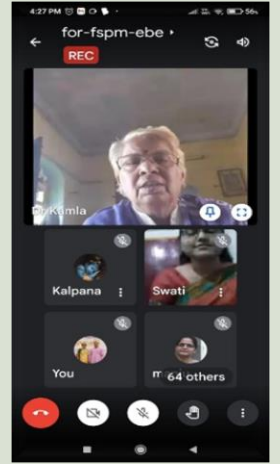
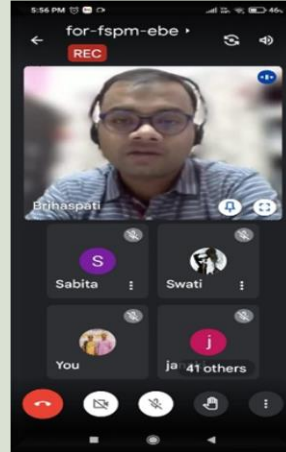
आचीवदिका
डॉ. कमला पाण्डेया

meet.google.com/for-fspm-ebe

संयुक्त आयोजक

संस्कृत विभाग
वसन्त कन्या महाविद्यालय
कमच्छ, वाराणसी

संस्कृत विभाग
वसन्त महिला महाविद्यालय
राजघाट, वाराणसी

संस्कृतविभागः, वसन्त कन्या महाविद्यालयस्य

एवञ्च

संस्कृतविभागः, आर्य महिला स्नातकोत्तर महाविद्यालयस्य संयुक्तत्वावधाने आयोजितम्

व्याख्यानम् (24.11.21)

विषय - अलङ्कारशास्त्र में गुणतत्त्व विमर्श

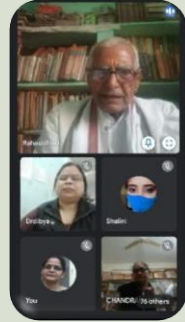
उद्देश्यम् - काव्यसौन्दर्यवर्धकस्य गुणतत्त्वस्य स्वरूपमहत्त्वयोः परिचयः।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव।

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी।

अध्यक्षा संस्कृतमातृमण्डलस्य - डॉ. कमला पाण्डेया।

अन्तर्जालीया वाग्वर्धिनी सभा (28.11.2021)

उद्देश्यम् - वाल्मीकिजयन्तीमाचरितुम्।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

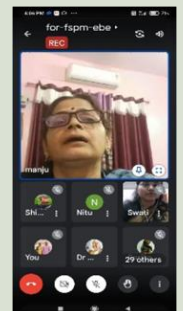
विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

अध्यक्षा - डॉ. कमला पाण्डेया, संस्कृतमातृमण्डलम्

मुख्यातिथिः - डॉ. सारिकाज्योतिषि, सहायकआचार्या

धीरिन्द्रमहिला स्नातकोत्तरमहाविद्यालयः

वाराणसी

संस्कृतमातृमण्डलम् सार्वभौमसंस्कृतसंस्थानम् इत्यनयोः

संयुक्ततत्त्वावधाने आयोजिता

अन्तर्जालीया वाग्वर्धिनी सभा (16.01.2022)

उद्देश्यम् - संस्कृतभाषया अभिव्यक्तिकलां सम्वर्धयितुम्।

लक्ष्यसमवायः - स्नातकरनातकोत्तरछात्राः संस्कृतानुरागिणश्च।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षीया - डॉ. कमला पाण्डेया

सार्वभौमसंस्कृतसंस्थानम्
संस्कृतमातृमण्डलम् इत्ययोः
संयुक्ततत्त्वावधाने

अमरवाणी विजयताम् देववाणीसुधा सर्वदा पीयताम्

अन्तर्जालीया वाग्वर्धिनीसभा

दिनांकः - 16.01.2022 समयः - 06:30-08:00 वादलम् सायम्

अध्यक्षा - कवयित्री डॉ. कमला पाण्डेया
अतिथिः - डॉ. राजकुमार मिश्रः
सञ्चालकः - डॉ. सुनीलविश्वकर्मा
आशुविषयप्रदाता - डॉ. सरोजकुमारपाण्डेयः
विशेषजः - डॉ. चन्द्रकान्तदत्तशुक्लः
स्वागतभाषणम् - डॉ. शम्भुत्रिपाठी
पर्यवेक्षकः - डॉ. अरविन्दकुमारतिवारी

सहयोगः - संस्कृतविभागः, वसन्त कन्या महाविद्यालयः
कमच्छा, वाराणसी

<https://meet.google.com/jdw-pifb-wvm>

शैक्षणिकसत्रम् 2022-23

वाग्वर्धिनीसभोद्घाटनम्

दिनाङ्कः - 17.08.2022

उद्देश्यम् - संस्कृतेन भाषया अभिव्यक्तिकौशलस्य विकासः ।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

अध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

मुख्यातिथिः - डॉ.कमला पाण्डेया ,संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्ष

अवसरेऽस्मिन् छात्राः प्रबोधयन्ती प्राचार्यमहोदयया कथितं यत् व्यक्तित्वविकासाय भाषायाः शुद्धोच्चारम् अतीव आवश्यकम् अस्ति । वाग्वर्धिनीसभासु छात्राः अधीतविषयान् संस्कृतभाषया प्रस्तोतुम् अवकाशं प्राप्नुवन्ति ।

समुपस्थितोऽध्यापकगणः - प्रो.सीमा वर्मा,श्री सौम्यकान्ति मुखर्जी ,डॉ. मंजू कुमारी, डॉ. प्रियंका पाठक सुश्री स्वाति यादव च ।

आयोजिकाः - सुश्री सुधा चौबे, सपना कुमारी, रञ्जना वर्मा च ।

काशी हिन्दू विश्वविद्यालयस्य संस्कृतविभागेन समायोजितायां
राष्ट्रगौरवगानप्रतियोगितायां पुरस्कृताः छात्राः

आरती कुमारी द्वितीयः पुरस्कारः

विदुषी मिश्रा तृतीयः पुरस्कारः

सोनम कुमारी हैपी गुप्ता कल्पना कुमारी प्रगति चौबे च
पुरस्कृताः
उत्तरप्रदेश संस्कृतसंस्थानम्, लखनऊ

वाग्वर्धिनीसभा (दिनाङ्कः - 10.09.2022)

कण्ठस्थसूत्रपाठप्रतियोगिता एवञ्च गद्यपाठप्रतियोगिता

उद्देश्यम् - स्मरणक्षमतायाः विकासः गद्योच्चारणे नैपुण्यप्राप्तिश्चविकासः ।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः ।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

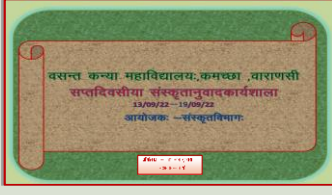
अध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

मुख्यातिथिः-डॉ. कमला पाण्डेय ,संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा

संस्कृतानुवादकार्यशाला (13.09.22 – 19.09.22)

उद्देश्यम् - हिन्दीतः संस्कृतभाषायां रूपान्तरणाय नैपुण्यम् ।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः

अध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

प्रशिक्षिकाः - डॉ. शान्ता चटर्जी, डॉ. मंजू कुमारी

कार्यशालायां स्नातकस्नातकोत्तरकक्षयोः पञ्चविंशतिः छात्राः नियमितरूपेण समुपस्थिताः अभवन् ।
ताश्च हिन्दीभाषायाः संस्कृते रूपान्तरणकौशलं लब्धुम् अभ्यासं कृतवत्यः।

वाल्मीकिजयन्ती (10.10.22)

विशिष्टं व्याख्यानम्

विषयः - वाल्मीकिरामायणे सामाजिकी समरसता ।

उद्देश्यम् - रामायणे वर्णितसामाजिकसौमनस्य समुद्घाटनम् ।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

मुख्य वक्ता - डॉ. अरविन्द कुमार तिवारी परिकल्पकः, अमरवाणीकविपरिषद्, बागपतम,

समुपस्थिता अतिथयः प्राध्यापकाश्च - प्रो. मीनू पाठकः, डॉ. मंजू कुमारी, डॉ. प्रीति विश्वकर्मा, डॉ. प्रियंका पाठकः, डॉ. दीपिका, सुश्री, वन्दना केसरी । अवसरेऽस्मिन् मुख्यातिथिः डॉ. अरविन्द कुमार तिवारी, महोदयः स्वकीयं सोदाहरणं व्याख्यानं प्रस्तूय समेषां जिज्ञासाशमनञ्च कृतवान् ।

संस्कृतविभागदर्शनशास्त्रविभागयोश्च संयुक्ततत्त्वावधाने आयोजिता

श्रीमद्भागवद्गीतापाठकार्यशाला (09.12.22-16.12.22)

उद्देश्यम् - श्रीमद्भागवद्गीतायाः श्लोकानां सम्यक् उच्चारणे प्रवीणता प्राप्तिः।

लक्ष्यसमवायः - महाविद्यालयस्य स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः

प्राचार्या - प्रो.स्वना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शांता चटर्जी

समुपस्थिता अतिथयः-प्रो.नन्दिनी सिंहः, अध्यक्ष, दर्शनशास्त्रविभागः,

महात्मा गांधी काशी विद्यापीठः, वाराणसी, डॉ. कमला पाण्डेया, अध्यक्ष, संस्कृतमातृमण्डलम्

अस्यां कार्यशालायाम् महाविद्यालयस्य विविधेभ्यः विभागेभ्यः 175 परिमित छात्राः प्राध्यापकाश्च स्रोत्साहं प्रतिभागिनः भूत्वा शुद्धोच्चारणपूर्वकं सस्वरपाठाय प्रशिक्षणं प्राप्तवन्तः।

छन्दोविन्यासकार्यशाला (10.01.23-16.01.23)

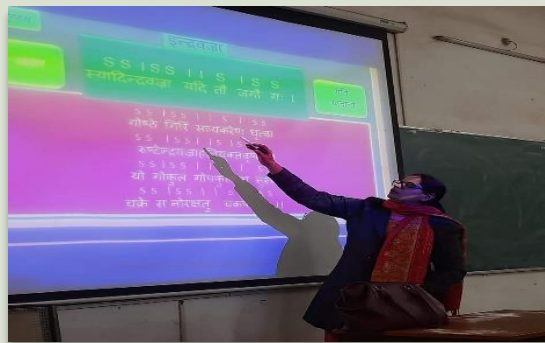
उद्देश्यम् - संस्कृतछन्दसां संरचनात्मकपरिचयः।

लक्ष्यसमवायः - महाविद्यालयस्य स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

अध्यक्षा संस्कृतमातृमण्डलम्- डॉ. कमला पाण्डेया

वाग्वर्धिनीसभा 06.02.23)

विषय:- आचार्यमम्मटस्य काव्यशास्त्रीयम् अवदानम् ।

उद्देश्यम् - काव्यशास्त्रीयविषयानुगुणं अभिव्यक्तये सामर्थ्यलाभः।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

समुपस्थिता अतिथयः :- डॉ. बृहस्पतिः भट्टाचार्यः, सहायकाचार्यः, वसन्तमहिलामहाविद्यालयः, राजघट्टम्, डॉ. कमला पाण्डेय, अध्यक्ष, संस्कृतमातृमण्डलम्

अस्यां छात्रसङ्गोष्ठ्यां छात्राः आचार्यमम्मटस्य काव्यप्रकाशमाधारीकृत्य स्वकीयान् विचारान् प्रस्तूय काव्यलक्षणं काव्यप्रयोजनं काव्यहेतुः शब्दशक्तिप्रभृतिविषयेषु चर्चा कृतवत्यः।

आयोजकमण्डलम् - यश्वी सिंहः, तनुजा मिश्रा, तन्द्रीमा गांगुली, ऋतु तुङ्ग । सञ्चालिका - साक्षी कुमारी

विशिष्ट व्याख्यानम्(06.05.23)

विषय :- भारतीय आचार परम्परा में पञ्चमहायज्ञ

उद्देश्यम् - पञ्चमहायज्ञस्य रूपाणां समकालीनोपयोगितायाः
विषये जागरूकता ।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः ।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

मुख्य वक्ता - डॉ. नैरेजना श्रीवास्तव,अध्यक्ष,प्रा. भा.इ.एवं पु. विभाग, व.क.म.

समुपस्थिता : प्राध्यापकाः - डॉ.मञ्जु कुमारी, डॉ. आरती कुमारी डॉ.प्रीति विश्वकर्मा, डॉ.प्रियंका पाठकः,
डॉ.वर्षा सिंहः विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः च ।

विशिष्टवक्त्र्या पञ्चमहायज्ञानाम वर्तमानकाले प्रासङ्गिता सष्ठु प्रतिपादिता ।

शैक्षणिकसत्रम् 2023-24

छन्दोगानकार्यशाला (27.06.23-15-07.23)

उद्देश्यम्- संस्कृतहिन्दी भाषयोः विविधछन्दसाम्
उच्चारणपरिचयः।

प्राचार्या - प्रो.रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

अध्यक्षा संस्कृतमातृमण्डलस्य - डॉ. कमला पाण्डेया

समुपस्थिता अतिथयः-डॉ. गायत्री प्रसाद पाण्डेयः,

पूर्व प्रशासनिक अधिकारी डॉ. सारिका ज्योतिषी सहायक आचार्या ,धीरेंद्र महिला पीजी कॉलेज
,डॉ.राजेश सरकारः, सहायक आचार्यः संस्कृतविभागः, काशी हिन्दू विश्वविद्यालयः

समुपस्थितम् अध्यापकवृन्दम् - प्रो.आशा यादवः, , डॉ.सपना भूषण, डॉ.शशिकला , डॉ. प्रीति
विश्वकर्मा , डॉ. शुभांगी श्रीवास्तव इत्यादयः ।

प्रशिक्षिकाः - डॉ कमला पाण्डेया, डॉ. शांता चटर्जी, डॉ मञ्जु कुमारी, डॉ .प्रियंका पाठक ।

विविधसंस्थानेभ्यः समागतानां छात्राणां हिन्दीसंस्कृतछन्दसां नियमानुसारेण पाठाय किं वा
छन्दोगानप्रस्तुतये प्रशिक्षणं जातम्।

गुरुपर्व एवं व्यासमहोत्सव: (03.07.23)

उद्देश्यम् - गुरुदेवव्यासं प्रति श्रद्धार्पणं कर्तुम्

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा - डॉ. कमला पाण्डेया

समुपस्थिताअतिथयः -श्री महेश चन्द्रः पाण्डेयः, सचिवः,

पञ्चामृतं धाम, नैनीताल, डॉ. हेमा कृष्णन, अध्यक्षचरः, संस्कृतविभागः, वसन्त महिला महाविद्यालयः, राजघट्टम्

समुपस्थितप्राध्यापिकाः- डॉ. शान्ता चटर्जी, डॉ. मञ्जु कुमारी, डॉ. प्रियंका पाठकः

विशिष्ट व्याख्यानम् (03.08.23)

विषयः - संस्कृत अध्ययन में आजीविका के अवसर

नई शिक्षा नीति से विषय के रूप में उभर रही संस्कृत वाराणसी। वसंत कन्या महाविद्यालय को संस्कृत अध्ययन में आजीविका के अवसर विषय पर संगोष्ठी हुई। मुख्य वक्ता योगनाथ संस्कृत विश्वविद्यालय गुजरात के पूर्व कुलपति प्रो. गोपबन्धु मिश्र ने कहा कि नई शिक्षा नीति लागू होने के बाद संस्कृत केवल भाषा नहीं बल्कि एक विषय के रूप में उभर कर आई है। उन्होंने कहा कि इतिहास, प्रबंधन, कृषि सहित 123 विषयों को संस्कृत में पढ़ाने के लिए समर्थ शिक्षकों की आवश्यकता है। प्रो. गोपबन्धु मिश्र ने कहा कि भारतीय और विदेशी भाषाओं से संस्कृत में अनुवाद, पांडुलिपि के संपदन और इतिहास पर्यटन सहित सभी विषयों के पाठ्यक्रम के पुस्तकों के संस्कृत अनुवाद को आवश्यकता होगी।

उद्देश्यम् - संस्कृतस्य अध्ययने आजीविकाक्षेत्रान् प्रकाशयितुम्।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा -डॉ. कमला पाण्डेया

विशिष्टवक्ता - प्रोफेसर गोपबन्धु मिश्र, पूर्व कुलपति, श्रीसोमनाथ संस्कृतविश्वविद्यालयः।
समुपस्थिताः प्राध्यापकाः -डॉ. मञ्जु कुमारी, डॉ. आरती चौधरी, सुश्री सुधा चौबे, डॉ. प्रीति विश्वकर्मा, डॉ. प्रियंका पाठक, विभागीयाः स्नातकरत्नातकोत्तरछात्राः च। महोदयैः नूतनशिक्षानीतिमभिलक्ष्य कथितं यत् आगामिकाले संस्कृते आजीविकायाः नैके अवकाशाः समुपपलप्यन्ते। अतः तदर्थं छात्रैः छात्राभिः च स्वसामर्थ्यं वर्धनीयम्।

Latitude: 25.306518
Longitude: 82.995677
Elevation: 103.73±2.0 m
Accuracy: 30.1 m
Time: 03-08-2023 14:28
Note: वास्तव्य

संस्कृतमातृमण्डलम् संस्कृतभारती,काशी संयुक्ततत्त्वावधाने आयोजितम् पंचदशदिवसीयं संस्कृतसम्भाषणशिविरम् (18.0723-03.08.23)

उद्देश्यम् - संस्कृतसम्भाषणस्य कौशलं सम्वर्धयितुम् ।

लक्ष्यसमवायः - स्नातकस्नातकोत्तरछात्राः ।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी, संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्ष - डॉ. कमला पाण्डेया

संयोजिका - डॉ. मञ्जु कुमारी, प्रशिक्षकः- डॉ. सुजीत कुमार त्यागी, समुपस्थिता अतिथयः -
प्रो. गोपबन्धुः मिश्र, कुलपतिवरः श्री सोमनाथ संस्कृत विश्वविद्यालयः, वैरावलम्, गुजरातः
प्रो. शंकरकुमार मिश्रः, अध्यक्षः, धर्मागमविभागः, संस्कृतविद्याधर्मविज्ञानसङ्कायः, का. हि. वि. वि. प्रो. रविशंकर पाण्डेयः, संपूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालयः, वाराणसी समुपस्थित प्राध्यापिकाः- डॉ. शान्ता चटर्जी, डॉ. मञ्जु कुमारी, डॉ. प्रियंका, सुश्री सुधा चौबे ।

विशिष्ट व्याख्यानम् (04.08.23)

विषयः - आचार्य आनन्दवर्धन का ध्वनि सिद्धान्त ।

उद्देश्यम् - आचार्यस्य आनन्दवर्धनस्य ध्वनिसिद्धान्तं बोधयितुम् ।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

अध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा -डॉ.कमला पाण्डेया

विशिष्टवक्ता - प्रो. राजीव रंजन सिंह, पूर्वसंकायाध्यक्षः, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय :।

समुपस्थिताः प्राध्यापकाः - डॉ.शान्ता चटर्जी ,डॉ.मञ्जु कुमारी , सुश्री सुधा चौबे , डॉ.प्रियंका पाठकः

,विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः च ।

सायन्तनी सभा (21.10.23)

उद्देश्यम् - अवगतविषयाणाम् अभिव्यक्तिकौशलं सम्वर्धयितुम्

लक्ष्यसमवायः - स्नातकरनातकोत्तरछात्राः

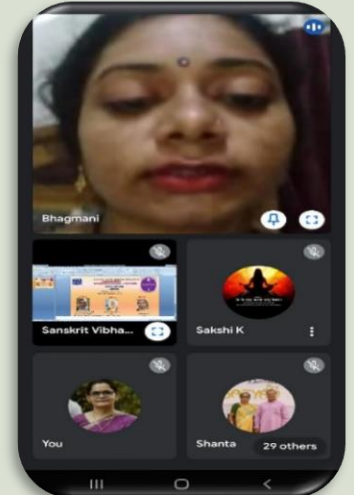
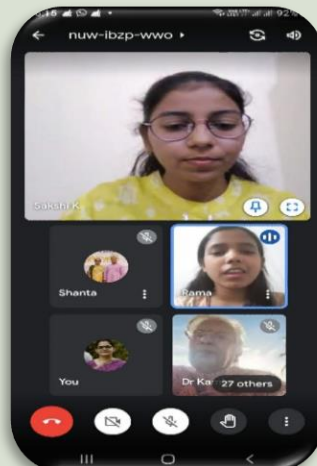
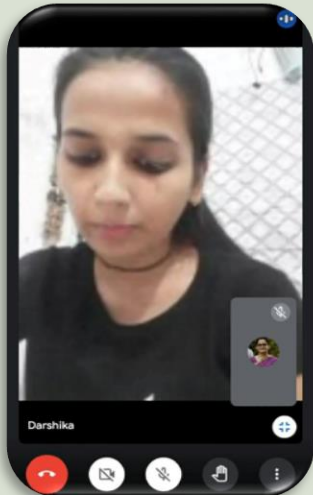
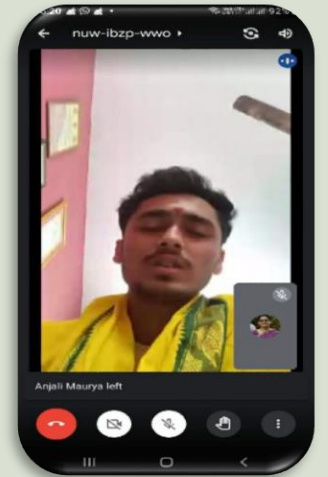
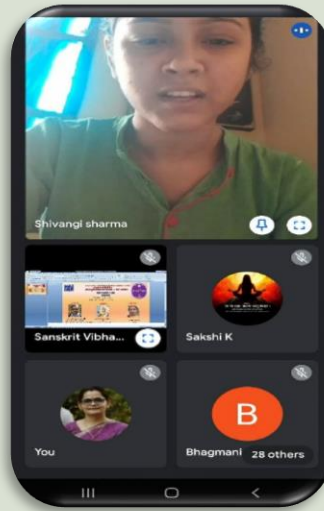
प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा - डॉ.कमला पाण्डेया

मुख्यातिथिः - डॉ. शरदिन्दु कुमार तिवारी सहाचार्य, संस्कृत विभाग, काशी हिन्दू विश्वविद्यालय, समुपस्थितप्राध्यापिकाः- डॉ.शान्ता चटर्जी, डॉ.मञ्जु कुमारी, डॉ.प्रियंका पाठकः, सुश्री सुधा चौबे, प्रतिभागिछात्रसमवायः- भागमनी यादवः, शोधच्छात्रा, संस्कृत विभागः, कला संकायः, नमन शर्मा, संस्कृत विद्या धर्म विज्ञान सङ्कायः, दर्शिका भारद्वाजः, शिल्पी यादवः, रमा पाण्डेया, शिवांगी शर्मा, गरिमा पाण्डेया, कदिरुन शेख। आन्तर्जालिकेऽस्मिन् कार्यक्रमे द्वात्रिंशत् छात्राः समुपस्थिताः आसन्।

विशिष्टं व्याख्यानम् (28.11.23)

विषयः - साहित्य का स्वरूप और उपयोगिता

उद्देश्यम् - काव्यशास्त्रस्यानुसारेण साहित्यस्य उपयोगितां बोधयितुम् ।

लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

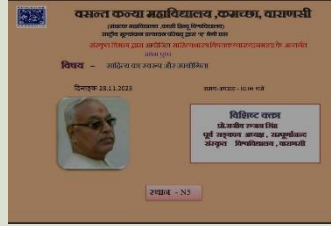
विभागाध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्ष्या - डॉ.कमला पाण्डेया

विशिष्टवक्ता - प्रो. राजीव रंजन सिंहः, पूर्वसंकायाध्यक्षः, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय :।

प्राध्यापकाः - डॉ. शान्ता चटर्जी, डॉ.मञ्जु कुमारी, सुश्री सुधा चौबे, डॉ.प्रियंका पाठकः

विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः च समुपस्थिताः ।

विशिष्टं व्याख्यानम् (29.11.23)

विषयः - साहित्य का लक्ष्य

उद्देश्यम् - काव्यशास्त्रस्यानुसारेण साहित्यस्य लक्ष्यं बोधयितुम्।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

अध्यक्षा - डॉ.शान्ता चटर्जी

संस्कृतमातृमण्डलस्य अध्यक्षा - डॉ.कमला पाण्डेया

विशिष्टवक्ता - प्रो. राजीव रंजन सिंहः, पूर्वसंकायाध्यक्षः, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय :

प्राध्यापकाः - डॉ.शान्ता चटर्जी, डॉ.मञ्जु कुमारी, सुश्री सुधा चौबे, डॉ.प्रियंका पाठकः

विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः च समुपस्थिताः।

विशिष्टं व्याख्यानम् (30.11.23)

विषयः - शब्द शक्ति और रस।

विशिष्टवक्ता - प्रो. राजीव रंजन सिंहः, पूर्वसंकायाध्यक्षः, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय :

प्राध्यापकाः - डॉ.शान्ता चटर्जी, डॉ.मञ्जु कुमारी, सुश्री सुधा चौबे, डॉ.प्रियंका पाठकः

विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः च समुपस्थिताः।

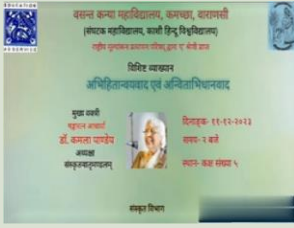
विशिष्टं व्याख्यानम् (11.12.23)

विषयः - अभिहितान्वयवाद और अन्विताभिधानवाद

उद्देश्यम् - अभिहितान्वयवादस्य अन्विताभिधानवादस्य च व्यापकबोधाय ।

विशिष्टवक्ता - आचार्या डॉ. कमला पाण्डेया, अध्यक्ष, संस्कृतमातृमंडलम्

समुपस्थिताः प्राध्यापकाः - डॉ. शान्ता चटर्जी, डॉ. मञ्जु कुमारी, सुश्री सुधा चौबे, डॉ. प्रियंका पाठक, विभागीयाः स्नातकोत्तरछात्राः च ।

कालिदासमहोत्सवः (20.12.23)

उद्देश्यम् - कालिदासस्य साहित्ये निहितं साहित्यिकं सांस्कृतिकञ्च वैभवं प्रति अभिरुचिजागरणं कर्तुम् ।

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव

विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता चटर्जी

अध्यक्षा, - डॉ. कमला पाण्डेय, संस्कृतमातृमण्डलम्

समुपस्थितप्राध्यापिकाः- डॉ. शान्ता चटर्जी, डॉ. मञ्जु कुमारी, डॉ. प्रियंका पाठक, सुश्री सुधा चौबे

आयोजिका - छात्रवाग्वर्धिनी सभा

संस्कृतविभाग:जयदेवीसंस्कृतविद्यालय:श्रीगुरुवशिष्ठसंस्कृतगुरुकुलम्
मठतुलसीदासगद्दीस्थल, बरेली इत्येषां संयुक्ततत्त्वावधाने आयोजिता

श्रीमद्भगवद्गीताजयन्ती (23.12.23)

प्राचार्या - प्रो. रचना श्रीवास्तव, विभागाध्यक्षा - डॉ. शान्ता वटर्जी

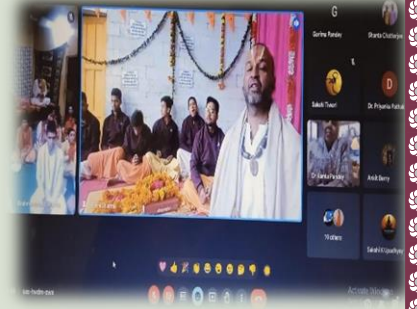
अध्यक्षा, - डॉ. कमला पाण्डेया संस्कृतमातृमण्डलम्

समुपस्थिता: अतिथयः - स्वामी नीरजनयनदासः, मठगद्दीस्थलम्

आचार्यः ब्रह्मस्वरूपः, श्रीगुरुवशिष्ठसंस्कृतगुरुकुलम्

समुपस्थिता: प्राध्यापिकाः - डॉ. शान्ता वटर्जी, डॉ. प्रियंका पाठकः, सुश्री सुधा चौबे ।

संस्थात्रयं मिश्रित माध्यमेन छात्रछात्राभिः सह समुपस्थितम् आसीत् ।

संस्कृतानुवादकार्यशाला (02.04.24 – 13.04.24)

उद्देश्यम् - हिन्दीतः संस्कृतभाषायां भाषान्तरणाय निपुणतां प्राप्तुम् ।

विभागाध्यक्षा -- डॉ. शान्ता वटर्जी, अध्यक्षा संस्कृतमातृमण्डलस्य - डॉ. कमला

पाण्डेया मुख्यातिथिः - प्रो. रमाकान्तपाण्डेयः, अध्यक्षः, व्याकरणविभागः,

संस्कृतविद्याधर्मविज्ञानसङ्कायः, काशी हिन्दू विश्वविद्यालयः, समुपस्थितप्राध्यापिकाः- डॉ. शान्ता

वटर्जी, डॉ. मञ्जु कुमारी, डॉ. प्रियंका पाठकः, सुश्री सुधा

चौबे ।

शैक्षणिकभ्रमणम् (06.04.2024)

परिभ्रमणस्थानम् - ज्ञानप्रवाह सांस्कृतिक अध्ययन एवं शोधकेंद्रम्, सामनेघाट, वाराणसी

उद्देश्यम् - श्रौतयागविषये ज्ञानार्जनम्। लक्ष्यसमवायः - विभागीयाः स्नातकरनातकोत्तरछात्राः।

संयोजिका - डॉ.मञ्जु कुमारी।

छन्दोगानप्रस्तुतिकार्यक्रम (06.04.24)

आयोजकम्- ज्ञानप्रवाह सांस्कृतिक अध्ययन एवं शोधकेंद्रम्

प्रतिभागिन्यः छात्राः - साक्षी कुमारी मधु मिश्रा रमा पाण्डेयः तनु सेठः तनु मिश्रा च ।

लब्धस्वर्णपदकं स्नातकछात्राद्वयम्

शिवांगी मिश्रा

रेनू पालः